EHYT

teema

8 SOME

Työtä virtuaalisissa nuorisotiloissa
s. 10

Vihapuhe vaikuttaa yleiseen ilmapiiriin
s. 30

Anna Perho:

SOSIAALINEN MEDIA ON HYVÄ KOMPASSI

s. 16

naaG & Somevaari:
Some on digitaalinen perheemme
s. 24

8 SOME

Kuva: Valtteri Kantanen

Työtä virtuaalisissa nuorisotiloissa s. 10–14

Kuva: Jaakko Lukumaa

Muruset tavoittaa muksut, mummot ja papat s. 18

Kuva: Jari Härkönen

Some on digitaalinen perheemme s. 24

SISÄLTÖ

7 Kohtaamisia sosiaalisessa mediassa

10 Työtä virtuaalisissa nuorisotiloissa

14 Tietotekniikka ikäihmisten arjen rikastuttajana

16 Anna Perho: Sosiaalinen media on hyvä kompassi

18 Muruset tavoittaa muksut, mummot ja papat

22 Opastusta nettimaailmaan

23 Mielestäni / Kim Kannussaari

24 naaG & Somevaari: Some on digitaalinen perheemme

27 Vaikuttaja / Soikku

28 Etiketti haltuun

30 Vihapuhe vaikuttaa yleiseen ilmapiiriin

32 Gallup

34 Viisi myyttiä

35 Kolumni / Heikki Luoto

EHYT

EHYT Teema on EHYT ry:n julkaisu, joka palvelee teemakohtaisin painotuksin erilaisten ammattilaisten, yhteisöjen, jäsenjärjestöjen ja eri-ikäisten suomalaisten tiedon tarvetta.

JULKAISIJA Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, Elimäenkatu 27, 00510 Helsinki, www.ehyt.fi PÄÄTOIMITTAJA Kristiina Hannula TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ Päivi Tiittanen, puh. 050 362 0882, paivi.tiittanen@ehyt.fi TOIMITUSKUNTA Ilmo Jokinen, Minna Lehtinen, Reetta Paavilainen, Ida-Maria Pankka ja Päivi Tiittanen. TOIMITUS JA TAITTO Legendium Oy TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ Marjo Tiirikka, marjo.tiirikka@legendium.fi TILAUS- JA OSOITTEENMUUTOKSET ehyt@ehyt.fi, puh. 050 570 6981 PAINOPAIKKA Libris Oy, Helsinki ISSN 2324-0296

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry toimii koko maassa ja koko väestön parissa terveiden elämäntapojen edistämiseksi. Työ ulottuu lapsista ja nuorista työ- ja eläkeikäisiin. Alkoholiin, tupakkaan ja huumeisiin liittyvän ehkäisevän työn ohella EHYT ry ehkäisee pelaamisesta syntyviä haittoja sekä edistää päihteetöntä liikennettä.

pääkirjoitus

Marja Pakarinen

Sosiaalinen media sulautuu arkeen

”Eikös tämä some-homma ole ohimenevä villitys?”, kysyi vanhempi herra minulta. Vastaukseni tuntui selvältä: ”Se on tainnut tulla jäädäkseen”. Meistä monelle some on arkea: yhteydenpitoa ja verkostoitumista, sisällön tuottamista ja jakamista. Tällainen yhteisöllisen viestinnän tapa tuskin tulee katoamaan. Pysyvä tai vakaa se ei kuitenkaan ole, vaan muovautuu jatkuvasti ajassa. On hyvä kuitenkin muistaa, että on paljon ihmisiä, joiden ymmärrys yhteiskunnasta tai ihmissuhteet eivät virtaa sosiaalisen median läpi.

Sosiaalinen media on kiistatta muuttanut viestinnän maailman. Kaikki tieto on verkossa saatavillamme nopeasti, joskin usein sirpaloituen. Tiedontuottaja, -tulkitsija ja -välittäjä voi olla kuka tahansa meistä. Tämä tekee somesta kiehtovan, mutta samalla vaativan. Kenen tietoon voin luottaa? Verkossa voi kärjistää, provosoida ja johdatella joutumatta vastuuseen. Verkossa voi toisaalta myös välittää, kohdata, vaikuttaa, oppia, oivaltaa, jopa rakastua.

Sosiaalinen media, yhteisöllinen media, ihmisten internet. Ilmiötä kuvaavien termien ja jokaisen somekanavan keskiössä on sama: ihminen ja vuorovaikutus. Sosiaalinen media on sulautunut arkeemme erityisesti mobiiliteknologian myötä: älypuhelimen sovellusten kautta olemme somessa – halutessamme aina.

Kuva: Minna Lehtinen

Monet viranomaiset, yritykset, johtajat ja julkisuuden henkilöt ovat oivaltaneet sosiaalisen median mahdollisuudet. Järjestötkään eivät voi olla sivussa ihmisten internetistä. Ovathan toimintamme ytimessä ihmiset: kohtaaminen, vertaistuki, välittäminen. Sosiaalisessa mediassa mukana oleminen on olemista mukana ihmisten arjessa. Tässä lehdessä sukelletaan sosiaalisen median virtaan erityisesti järjestötoiminnan näkökulmasta.

Marja Pakarinen,
projektipäällikkö
LähiVerkko-projekti

Kuva: Minna Lehtinen

Sometrendit

Trendit yhä nopeampia

Radiolta vei 38 vuotta saavuttaa 50 miljoonaa käyttäjää. TV teki saman 13 vuodessa. Internet saavutti 50 miljoonaa käyttäjää neljässä vuodessa, Facebook kahdessa vuodessa ja Pokémon GO noin kahdessa viikossa. Maailma muuttuu ja uudet trendit syttyvät ja sammuvat koko ajan entistä nopeammin. Tänään suosiossa olevat sovellukset saattavat jo kuukauden päästä olla unohdettuja, mutta suosituimmat palvelut pitävät silti pintansa.

Youtube on tällä hetkellä kaikkein suosituin sosiaalisen median palvelu, jota seuraa 78 prosenttia väestöstä. Hyvänä kakkosena sinnittelee kestosuosikki Facebook noin 77 prosentilla.

Jos katsomme pelkästään nuoria eli vuoden 1995 jälkeen syntyneitä, kuva muuttuu hieman erilaiseksi. Yli 30-vuotiaat eivät juurikaan käytä Snapchatia, kun taas vain noin 40 prosenttia nuorista enää kirjoittaa sisältöä Facebookiin. Snapchat ja Instagram ovat vahvasti nuorten palveluja, joiden käyttöön vanhempi väestö vasta pikkuhiljaa on siirtymässä.

TV kuolee

Alle kaksikymppisistä enää alle 25 prosenttia katsoo televisiota viikoittain. Se ei kuitenkaan tarkoita, että tv-sarjat eivät olisi suosittuja. TV:n sisältöjen kulutus on siirtynyt Netflixiin ja muihin on-demand-palveluihin, joihin tuotetaan pelkästään verkossa näkyvää sisältöä.

Suurin osa nuorten videosisällöstä kulutetaan nykyisin Youtuben kautta. Palveluun lisätään joka minuutti yli 300 tuntia videoita. Maailman suosituimmalla Youtube-kanavalla on yli 45 miljoonaa tilaajaa. Suomen suosituimmat kanavat ovat Dudesons (yli 2,6 miljoonaa tilaajaa) ja Angry birds, (yli 1,6 miljoonaa tilaajaa). Pelkästään Suomeksi videoita tekevällä Lakolla on tilaajia lähes 400 000 ja Justimusfilmsillä lähes 440 000. ■

Teksti: Mikael Westman
Lähteet: MTV White Paper ja nyt.fi

MOBIILI SUKUPOLVI muuttaa viestintää

Kuva: Minna Lehtinen

Snapchat-tähdet Niko Saarinen (vas.) ja Mieskettu eli Konsta Kettunen vierailivat Tubecon-tapahtumassa Helsingissä elokuussa.

Vuoden 1995 jälkeen syntyneiden ”mobiili sukupolvi” näyttää muuttavan viestintää. Enää ei soiteta puheluita ja lähetetä sähköposteja. Viestit kulkevat chat-sovellusten (Whatsapp, Facebook Messenger, Snapchat) kautta. Alle 20-vuotiaista puolet kertoo käyttävänsä chat-sovelluksia melkein koko ajan. Yli kolmekymppisistä vain kahdeksan prosenttia sanoo samaa.

Kuvat ja videot ovat tärkeässä roolissa nuorten ja tulevaisuuden viestinnässä. Instagramin kuvapalvelua käyttää päivittäin 62 prosenttia 15–20-vuotiaista. Myös chat-sovelluksia käytetään ääniviestin, videoiden ja kuvien lähettämiseen. Kirjoittaminen vähenee koko ajan. Erityinen haaste tulevaisuudessa tuleekin olemaan se, miten eri sosiaalialojen toimijat pystyvät viestimään paremmin kuvin ja videoin nuorten suosimissa palveluissa.

Kuvien suosion kasvu on ollut valtavaa. Vuonna 2014 keskimäärin 1,8 miljardia kuvaa jaettiin eri kuvapalveluissa päivittäin. Vuoden 2016 tilasto voi hyvinkin olla kaksinkertainen kahden vuoden takaiseen verrattuna tai jopa isompi.

Kaikki eivät kuitenkaan pelkää muutosta. Facebook, ensimmäinen koko kansan todellinen sosiaalinen media, on edelleen suosittu myös nuorten keskuudessa. Näyttää kuitenkin siltä, että myös kestomenestyjän suosio hiipuu pikkuhiljaa ja käyttäjäkunta siirtyy muihin palveluihin. ■

Teksti: Mikael Westman
Lähteet: MTV White Paper ja nyt.fi

pelitaito.fi
Asiaa pelaamisesta

EHYT

Kuva: Minna Lehtinen

Yhteisestä jakamisesta omiin verkostoihin

Ennen sosiaalinen media oli elämän ahkeraa jakamista suurelle joukolle ”kavereita”. Nykyinen sosiaalinen media on jatkuvaa viestittelyä rajattujen verkostojen kanssa ja laiskaa jakamista suuremmalle joukolle. Nuorilla on monia sosiaalisia verkostoja, joihin jaetaan vähän erilaista sisältöä. Kaikkea ei kerrota kaikille, ja eri ryhmien välillä viestimiseen voidaan käyttää eri sovelluksia.

Mitä nopeampi ja helpompi viestintäväline, sitä mieluummin sitä käytetään. Tämän vuoksi Snapchat on jo pitkään ollut nuorten suosituin pikaviestipalvelu. Sen avulla kun voi lähettää viestejä kavereille, mutta myös jakaa omille seuraajille omaa arkea. Snapchatia käyttää myös moni julkkis oman arkensa kuvittamiseen. Se yhdistää ihmisen halun yksityisyyteen, mutta mahdollistaa jakamisen myös kaikille seuraajille. ■

Teksti: Mikael Westman
Lähteet: MTV White Paper ja nyt.fi

”Snapchatista on tullut yksi tärkeimmistä nuorten yhteydenottokanavista. Päivän aikana on mahdollista jutella hattarankeveistä aiheista ja välillä syvällisemmistäkin asioista lyhyiden videoiden kautta. Snapchatia voi hyödyntää myös muun toiminnan edistämiseen. Nuoret löytävät meidät monesta eri palvelusta, ja he voivat siten seikkailla eri toimintojemme välillä. Suosittelen miettimään, miten sinun yhteisösi voisi hyödyntää Snapchatia.”

EHYTin verkkopedagogi Minna Lehtinen, jonka päivän sisältöjä voit seurata Hubusnap-tilin kautta.

Somen käyttö

Lähde: Tilastokeskus, 2015

Joka 3.

yli 55-vuotiaista käyttää somea.

Somen käyttö

Lähde: Tilastokeskus, 2015

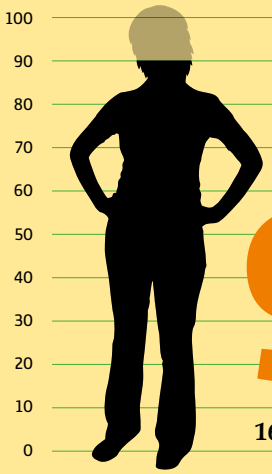

90%

16–34-vuotiaista käyttää somea.

Facebookin käyttö

59%

50–65-vuotiaista käyttää Facebookia.

Lähde: Tilastokeskus, 2015

fakta

TUTKITTUA TIETOA

Somekartoituksen 2016 mukaan järjestöt haluavat kehittää sosiaalisen median viestintää. Ne haluavat keskittyä nyt käytössä oleviin palveluihin enemmän kuin siihen, että ottaisivat uusia kanavia käyttöönsä. Uusia somen käytön tapoja järjestöissä ovat Whatsapp-palvelun käyttäminen viestinnän välineenä, vapaaehtoisten rekrytointi some-kampanjoiden avulla ja hashtagien entistä vahvempi hyödyntäminen. Järjestöt haluavat myös aktivoida omaa henkilökuntaansa viestimään somessa.

Lähde: Sosiaalisen median trendit järjestöille 2016, Viestintä-Piritta

Whatsappin käyttö

31%

50–65-vuotiaista käyttää Whatsappia.

Lähde: Polaris Nordic Digital Music Survey, 2015.

Järjestöjen somen TOP-3

1. Facebook 98 %
2. Twitter 84 %
3. Youtube 76 %

Lähde: Järjestösomekartoitus 2016, Viestintä-Piritta

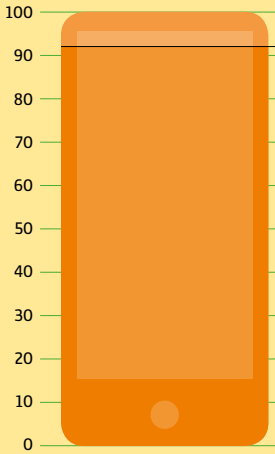

92%

nuorista käyttää somea älypuhelimella.

Lähde: Tilastokeskus, 2015

Kohtaamisia sosiaalisessa mediassa

– Pahin somemoka, jonka järjestö voi tehdä, on jättäytyä sen ulkopuolelle, sanoo somekouluttaja Anne Lindfors.

MATTI VÄLIMÄKI Kuvitus **HENNA RYYNÄNEN**

Järjestöjen somekoulutuksia vetävän **Anne Lindforsin** mielestä sosiaalinen media eli some on muuttanut järjestötoimintaa näkyvämmäksi, avoimemmaksi ja helpommin lähestyttäväksi.

– Jos ihmistä kiinnostaa jokin aihealue, järjestön virallinen kotisivu ei tarjoa hänelle useinkaan riittävästi tietoa. Somen avulla hän voi saada paljon paremman käsityksen vaikkapa yhdistyksen aktiivisuudesta ja siitä, minkälaisia tyyppejä on mukana toiminnassa. Hän voi pohtia, onko tämä minua varten. Some antaa järjestölle kasvot.

Somessa kannattaa olla, koska siellä ihmiset ovat muutenkin.

– Some tarjoaa muun muassa mahdollisuuksia viestiä, vaikuttaa, kehittää vuorovaikutteista toimintaa ja ideoida, Lindfors luettelee.

Anne Lindfors on Pirkanmaan Syöpäyhdistyksen toiminnanjohtaja sekä Väestöliiton varapuheenjohtaja. Hän toimii myös sosiaalisen median kouluttajana Viestintä-Piritta Oy:ssa.

Ei suin päin someen

Osa suomalaisista yhdistyksistä toimii somessa aktiivisesti, toiset vähemmän innokkaasti ja onpa niitäkin, jotka eivät ole lähteneet mukaan vielä lainkaan.

– Käytännössä paljon riippuu järjestön johtohenkilöistä. Joku saattaa esimerkiksi ajatella, että on liian kiireinen somettamaan – eikä ymmärrä, että todellisuudessa some voi tarjota tekemiseenkin uutta tehokkuutta. Aina ei ole esimerkiksi järkevää laatia virallista tiedotetta, jota kukaan ei lue, jos saman viestin saa somen kautta perille tarkemmin ja tehokkaammin.

Toiset saattavat arastella mukaan tuloa, koska pelkäävät, että tekevät somessa kuitenkin jonkin virheen ja aiheuttavat someskandaalin.

– Pahin virhe, jonka yhdistys voi somen kanssa tehdä, on jäädä sen ulkopuolelle.

Someen ei silti kannata rynnätä suin päin:

– Kannattaa ensiksi miettiä, mitkä ovat yhdistyksen tavoitteet, auttaako some niiden saavuttamisessa ja mitä kanavia kannattaa käyttää. Resurssejakin on syytä pohtia – mihin kaikkeen voimavarat riittävät.

Kanavissa on eroja

Kanavista ei ole pulaa. Some pitää sisällään laajan skaalan erilaisia alustoja ja palveluita, joilla kaikilla on omat ominaispiirteensä. Niiden kautta voi tavoittaa erilaisia kohderyhmiä. ►

► Lindforsin mielestä Twitter sopii erityisesti vaikuttamiseen.

– Twitteristä ihmisiä löytyy rajoitettu määrä, mutta sen kautta on helppo tavoittaa erityisesti päättäjät ja toimittajat. Twitter on ennen kaikkea lyhyttä asiaviestintää. Siinä, kuten muussakin somessa, tärkeää on vuorovaikutus, kommentointi ja jakaminen – twiittien välittäminen eteenpäin.

Facebook tulee lähelle perinteistä kotisivua, mutta se sopii sitä kevyempään viestintään. Sen kautta saa myös nopeasti tiedon perille vaikkapa muuttuneista tapahtumajärjestelyistä.

Facebookia voi käyttää yksisuuntaiseenkin viestintään, mutta myös siitä saa eniten irti vuorovaikutteisessa käytössä.

– Facebookiin voi luoda esimerkiksi suljettuja vertaisryhmiä. Tai ryhmissä voi suunnitella yhdessä tulevaa toimintaa, kerätä palautetta ja ideoita.

Entäpä ne kuuluisat tykkäykset – miten niitä oikein kalastellaan?

– Somea oppii somettamalla. Käytännössä oppii aika pian, mikä tyyli toimii, mihin ihmiset reagoivat. Yleisesti voisi sanoa, että hyviä keinoja ovat muun muassa oman persoonan mukaan laittaminen, ihmisten kuvat ja tarinat, kysymysten esittäminen, sekä rentous eli suhteellisen kevyt sisältö, jossa on mukana myös asiaa.

Kuva olisi kiva ylläri

Blogeissa asioita on mahdollisuus käsitellä pidemmin ja syvällisemmin kuin lyhyissä twiiteissä tai Facebook-päivityksissä. Monilla yhdistyksillä on nykyään vierailijablogi, jossa voi olla kirjoituksia vaikkapa eri työntekijöiltä ja poliitikoilta.

Blogit leviävät nykyään ennen kaikkea somejakojen perusteella. Jakoja tulee, jos blogeissa on mielenkiintoinen sisältö.

Kovin moni järjestö ei ole vielä ottanut arsenaaliinsa kuvaviesteihin perustuvaa Instagramia.

– Sekin tarjoaisi kuitenkin paljon mahdollisuuksia. Kannattaa pohtia, jos vaikkapa joku yhdistyksen vapaaehtoinen kertoisi toiminnastaan Instagram-kuvien avulla, Lindfors vinkkaa.

Uusimpiin ja nopeasti levinneisiin sometulokkaisiin kuuluvat Periscope ja Snapchat, jotka on tarkoitettu erityisesti livevideolähetysten levittämiseen.

– Ne sopivat esimerkiksi tapahtumien ja luentojen välittämiseen, mutta toisaalta myös tarinankerrontaan ja fiiliksen esille tuomiseen.

Youtube on ehkä luontevin paikka videoille, jotka on tarkoitettu kestämään aikaa. Videot ylipäätään ovat tärkeässä roolissa ja nuorten kohdalla niiden merkitys korostuu entisestään. Videobloggaajat ja tubettajat voittavat nykyään suosiossa jo pop-tähdet.

Mihin some ei taivu?

Sopiiko some esimerkiksi vakavien asioiden, kuten sairauksien ja kuoleman, käsittelyyn?

Kanavista ei ole pulaa. Eri kanavien kautta tavoittaa erilaisia kohderyhmiä.

Somen keskeisiä ominaisuuksia ovat vuorovaikutus ja mahdollisuus kommentointiin.

– Ei ole asiaa, jota sosiaalisessa mediassa ei voitaisi käsitellä. Mutta kyse on tietenkin tasapainoilusta ja oikeasta tyylistä. Ja kun esimerkiksi kirjoittaa vakavista sairauksista – kuten meillä Pirkanmaan Syöpäyhdistyksessä tehdään – niin täytyy olla tarkka siitä, että pitäytyy vain lääketieteelliseen tutkimukseen perustuviin faktoihin.

Sitten on tietenkin asioita, joista tietää jo etukäteen, että ne synnyttävät häiriköintiä ja vihapuhetta. Kannattaako esimerkiksi rasismia vastustavan yhdistyksen mennä someen? Tai onko järkeä tarjota kaikille kommentointimahdollisuuksia?

– Kannattaa mennä, sillä some on kuitenkin se paikka, missä ihmiset ovat ja missä vaikutetaan. Kommentointimahdollisuus ja vuorovaikutus ovat somen keskeisiä ominaisuuksia, mutta toki niitä voi poikkeustilanteessa myös rajoittaa.

Monenlaisia kohtaamisia

Lindforsin mielestä EHYT ry on ottanut somen hyvin haltuun.

– EHYT on läsnä monessa eri kanavassa ja se käyttää niiden mahdollisuuksia taitavasti. Järjestö osaa puhutella hyvin esimerkiksi nuoria. Mieleeni on jäänyt erityisesti Instagramissa seikkaileva, rankan nuoruuden kokenut Joloponi, joka saa flashbackeja eri tapahtumista.

Vaan jos joku vieläkin vänkää vastaan, että eivät ne kohtaamiset somessa vastaa kohtaamisia kasvotusten?

– Eivät vastaakaan. Mutta somen kautta voi tavoittaa hyvin paljon ihmisiä, joita ei muuten tavoittaisi. Ja kohtaaminen somessa voi johtaa myös kohtaamiseen kasvotusten, Anne Lindfors korostaa. ■

EHYTin työntekijät Ilmo Jokinen (vas.), Mikael Westman ja Piia Aspegren toimivat verkossa tiiminä ja itsenäisesti. He työskentelevät luovasti, avoimesti, rehellisesti ja pistämällä persoonallisuutensa peliin.

Työtä virtuaalisissa nuorisotiloissa

Ennen tehtiin taloja ja tiloja asioiden edistämiseksi ja viestien välittämiseksi. Nyt ehkäisevä päihdetyö hyödyntää monipuolisesti sosiaalista mediaa.

Vesa Ville Mattila Kuvat **Valtteri Kantanen**

Nuoret ja nuoret aikuiset ovat lähes tauotta verkossa: lähettämässä viestejä, kuvia, videoklippejä, juttelemassa, lukemassa, hakemassa tietoa. Siksi sosiaalinen media eli some kuuluu keskeisesti EHYT ry:n työkalupakkiin.

– Ehkäisevää päihdetyötä täytyy tehdä siellä, missä kohderyhmämme ovat. Some mahdollistaa jatkuvan vuorovaikutuksen nuorten kanssa, sanoo EHYT ry:n verkkopedagogi **Mikael Westman**.

– Somessa tavoittaa helposti ihmisiä ympäri Suomen. Osallistumiskynnys keskusteluihin on matala, lisää verkkopedagogi **Piia Aspegren**.

EHYT ry:n verkkotyön yksikön osastopäällikkö **Ilmo Jokinen** muistuttaa somen jättämistä jäljistä.

– Jossakin tilaisuudessa sanotut sanat saattavat nopeasti unohtua. Sosiaaliseen mediaan laitetut viestit ja kuvat voivat jäädä elämään pitkäksi aikaa, ja niitä on mahdollista käydä katsomassa vuosienkin jälkeen.

Persoonallisuus peliin

Some muodostaa suurimman siivun EHYTin verkkotyön yksikön toiminnasta. Yksikössä toimii seitsemän verkkopedagogia, joista neljän työajasta yli puolet on varattu somelle – suunnitteluun, tekstien, kuvien ja videoiden tekemiseen sekä keskustelujen vetämiseen ja kysymyksiin vastaamiseen.

Erilaisia tietoteknisiä alustoja on vastuutettu niin, että esimerkiksi Westman tekee Youtubeen muutaman videon kuukausittain. Lisäksi Westman ja hänen kollegansa pallottelevat ideoita ja sparraavat toisiaan.

EHYTin työntekijät toimivat sekä tiiminä että itsenäisesti. He työskentelevät luovasti, avoimesti, rehellisesti ja pistämällä persoonallisuutensa peliin. Aikoinaan tiukasti vaalittu anonymiteetti on vaihtunut avoimuuteen. ►

– Esiinnymme omilla nimillämme ja kasvoillamme kaikissa palveluissa. Mainitsemme aina, että työskentelemme EHYTissä, Aspegren sanoo.

Mukana monissa kaupallisissa palveluissa

EHYT ja yksi sen edeltäjäjärjestöistä – Elämä On Parasta Huumetta ry – ovat tehneet töitä somessa vuodesta 2002 lähtien. Somea ei tosin vielä silloin tunnettu terminä ja muutenkin verkkomaailma näyttäytyi toisenlaisena.

– Kun olimme mukana kahdessa paikassa, kohtasimme valtaosan verkossa viihtyvistä nuorista. Nyt teemme töitä parillakymmenellä alustalla, Jokinen laskeskelee.

Eri alustoilla EHYT käsittelee laajasti ehkäisevän päihdetyön teemoja. Tavat vaihtelevat kohderyhmän mukaan. Nuorten kanssa keskustellaan, aikuisille voidaan kertoa kovia faktoja lähteineen. Molempia ryhmiä EHYT haluaa haastaa miettimään päihdeteemaa.

– Meillä on vuosittainen toimintasuunnitelma tavoitteineen ja jokaisella alustalla omat tavoitteensa osallistujamääriin asti. Vaikka nuoret ovat merkittävin kohderyhmä, puhuttelemme aikuisia muun muassa ylläpitämällämme etkot.fi-sivustolla sekä Vauva-lehden foorumilla ja Facebookissa, Jokinen mainitsee.

EHYT ei rakenna someen omia palvelujaan, vaan toimii yhteistyössä kaupallisten toimijoiden kanssa. Se ei kuitenkaan maksa palveluista ylläpitäjille.

– Toimintamalleja ja elementtejä voisi toki ostaa, mutta mikään ei takaa niiden perustana olevan sovelluksen pitkäikäistä suosiota. Käyttäjät kun kuitenkin määrittelevät palvelun ja sen sisällön. Erityisesti nuoret haluavat muokata yhteisöjä vastaamaan senhetkisiä tarpeitaan, Jokinen korostaa.

Joustavasti alustasta toiseen

EHYTin verkkopedagogien ja ehkäisevän päihdetyön suurin haaste on kova kilpailu huomiosta ja suosiosta. Kuinka somessa saa äänensä kuuluviin ja viestinsä eteenpäin?

– Somekulttuuri myös muuttuu tosi nopeasti. Toisten sovellusten suosio nousee hetkessä, toisten taas laskee. Samalla sivustot ja niiden luonne kehittyvät. Esimerkiksi keskustelupalstojen suosio on vähentynyt, Instagramin ja Snapchatin kaltaisten kuvallisten palvelujen suosio puolestaan lisääntynyt, Aspegren mainitsee.

– Mistä siis juuri nyt tavoitamme nuoret, kuinka pystymme omaksumaan somen uudet mahdollisuudet ja paikat?

EHYTin vahvuus somen suhteen on joustavuus. Jos jokin ei enää toimi, siitä ei väkisin pidetä kiinni

Aikoinaan tiukasti vaalittu anonymiteetti on vaihtunut avoimuuteen.

vaan kokeillaan uutta. Toisaalta taas vanhaa ei kannata suin päin hylätä, sillä pirstaleisuus leimaa erityisesti nuorten somekäyttäytymistä.

– Jotta tavoittaisi monia nuoria, täytyy olla monessa mukana, Westman huomauttaa.

Pyrähdyksiksi jäävien sovellusten rinnalla jotkut sinnittelevät vuodesta toiseen. Esimerkiksi Habbossa – maailman suurimmassa virtuaalihotellissa – käyttäjät ovat palvelun mukana vanhentuneet alakouluikäisistä parikymppisiksi.

Huteja ja hittejä

Vuosien varrella EHYT on kokenut somessa sekä huteja että hittejä.

Jotkut paikat ja palvelut eivät ole lähteneet lentoon tekohengityksestä huolimatta. Aktiivinen foorumi voi osoittautua sisäänpäin lämpiäväksi ja EHYTin järjestämiä keskusteluja vieroksuvaksi. EHYT saattaa silti jättää foorumille niin sanotun kylmäasemayhteisönsä kyselyjä ja blogeja varten. ►

Periskooppi-chat kannustaa nuorisotiloja osallistumaan

Viime huhtikuussa EHYT järjesti ensimmäistä kertaa Periskooppi-chatin yhdessä Allianssin, Aseman Lasten ja Verken kanssa. Kahden ja puolen tunnin mittaisen keskustelun aiheena olivat ihmissuhteet.

Periskooppi-chat on suunnattu 13–19-vuotiaille nuorille. Sen ideana on tehdä nuorisotyötä uudella tavalla yhdistämällä verkossa tehtävä työ nuorisotilatyöskentelyyn. Nuorisotilat ovat Periskooppi-chatissa tärkeässä roolissa, sillä ne kokoavat nuoret yhteen seuraamaan lähetystä ja osallistumaan sen kulkuun.

– Nuoret pääsevät seuraamaan livelähetystä ja osallistumaan siihen itse kommentoimalla keskustelua livechatissa. Koska kilpailemme nuorten vapaa-ajasta, sisällön pitää olla mielenkiintoista, sanoo EHYTin verkkopedagogi Piia Aspegren.

Periskooppi-chatia varten nuorisotiloja kannustetaan pistämään pystyyn kisakatsomoita. EHYT lähettää mukana oleville nuorisotiloille markkinointipakkauksen, joka sisältää myös rekvisiittaa tunnelman luomiseksi.

Viime kerralla Periskooppi-chatiin osallistui 15 nuorisotilaa ja se tavoitti tuhansia nuoria. Seuraava chat järjestetään perjantaina 4.11.2016. Sen aiheena ovat päihteet. ■

facebook.com/periskooppi
instagramissa @periskooppichat

► – Huono menestys ei ole epäonnistumista, jos siitä oppii jotain, Aspegren sanoo.

– Välillä suuret suunnitelmat ja yhteistyökuviot jäävät toteutumatta. Suunnittelimme taannoin pitkään vanhempainiltakonseptia, josta ei koskaan tullut mitään. Syrjään jäi myös idea kuuluisien suomalaisten esiintyjien tv-pätkien dubbaamisesta humoristisesti ja päihdeteemaisesti, Jokinen mainitsee.

Yksi EHYTin suurimmista somemenestyksistä on Habbon HUBU-bussi, jossa kymmenkunta nuorta käy ryhmäkeskustelua ehkäisevän päihdetyön aiheista. Yhä edelleen näihin keskusteluihin pitää jonottaa.

– Lähes kaikki nuorten kanssa toimivat julkishallinnon tahot ovat harjoitelleet kanssamme HUBU-bussissa juttelemalla siellä nuorten kanssa, Jokinen kertoo.

Toinen yksittäinen suuri menestys on ollut goSupermodel – nyt jo kuopattu palvelu. EHYT meni mukaan palvelun nousuvaiheessa ja sai siellä 3 000 – 5 000 vastausta palautekyselyyn kaksi kertaa vuodessa. Pois osattiin lähteä ennen sovelluksen hiipumista.

– Ajoituksen kannalta satsaaminen someen muistuttaa pörssisijoittamista. Panostus pitää laittaa ja ottaa pois oikeaan aikaan, Jokinen arvioi. ■

”Huono menestys ei ole epäonnistumista, jos siitä oppii jotain.”

Tietotekniikka ikäihmisten arjen rikastuttajana

LähiVerkko-projekti kehittää ikäihmisten tapoja osallistua ja olla vuorovaikutuksessa tietotekniikan avulla. Sosiaalisen median käyttäjinä ikäihmiset ovat kasvava käyttäjäryhmä.

Tieto- ja viestintäteknologia mahdollistaa monin tavoin ikäihmisten arjen rikastuttamisen. Tietotekniikan ja sosiaalisen median hyödyntämiseksi ikäihmiset kuitenkin tarvitsevat heille räätälöityjä työvälineitä, koulutusta ja tukirakenteita.

EHYT ja Eläkeliitto ovat toteuttaneet LähiVerkko-projektia vuodesta 2013 lähtien. Projektin tavoitteena on lisätä ikäihmisten tietoteknisiä tietoja ja taitoja sekä vahvistaa heidän vapaaehtoistoimintaansa. Yksi tavoitteista on auttaa ikäihmisiä ylläpitämään nykyisiä ja uusia ihmissuhteitaan verkon välityksellä.

Vanhakin oppii

– Ikäihmisten tietotekniset valmiudet vaihtelevat. Osa toimii jo sujuvasti erilaisissa somekanavissa. Toisia some kiinnostaa lähinnä suljettuna ryhmätoimintona esimerkiksi Skypessä. Ikäihmisille some ei ole kanava yksityisasioiden levittelyyn, kertoo LähiVerkon aluesuunnittelija **Jouni Ahonen**.

– Vanhakin voi oppia ja löytää uutta tekemistä tutustu-

Projektissa on testattu muun muassa virtuaalitodellisuutta.

LähiVerkko on kouluttanut ikäihmisiä käyttämään monipuolisesti tietotekniikkaa.

Nettiopastaja tulee vaikka kotiin auttamaan.

malla sosiaaliseen mediaan. Näin kävi esimerkiksi kahdeksankymppiselle Untolle, joka innostui Facebookista, mainitsee LähiVerkon projektisuunnittelija **Ida-Maria Pankka**.

Ahonen ja Pankka muistuttavat, ettei ikäihmistenkään tietotekniikan käyttöä pidä ajatella ahtaasti. Marraskuussa LähiVerkko-projekti järjestää Helsingissä ikäihmisille suunnatun digitaalisen pelaamisen seminaarin.

– Pelaaminen on ikäihmisille tärkeää niin tietotekniikan käytön opettelun kuin henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin kannalta, Pankka huomauttaa.

Kehittämistä kokeilujen avulla

LähiVerkko-projekti hyödyntää kehittämistyössään erilaisia kokeiluja ja testausryhmiä.

Toistakymmentä sisältötutoria on alusta alkaen kommentoinut ja arvioinut projektia, testannut sen toimintoja ja kirjoittanut sitä käsitteleviä blogeja. Sparrauksen vastineeksi LähiVerkon työntekijät ovat pari kertaa vuodessa järjestäneet sisältötutorien tapaamisen tietotekniikkaan liittyvine koulutuksineen.

– Viime kerralla kokeilimme videoiden tekemistä verkkoon, Pankka kertoo.

Uusimpana kokeiluna nettiopastajat auttavat ikätovereitaan tietotekniikan ja netin käytössä. He sekä järjestävät opetustilaisuuksia että antavat yksilöllistä opastusta vaikka kotona.

– Toivomme nettiopastajien vakiintuvan toimintatavaksi kaikissa Eläkeliiton piireissä, Ahonen sanoo.

Jatkossa LähiVerkossa kokeillaan muun muassa kuukausittaisia webinaareja eri aiheista. Näppärät netissä -pilotti puolestaan yhdistää perinteisiä kädentaitoja sosiaaliseen mediaan.

LähiVerkko-projekti päättyy joulukuussa 2017. ■

Projektin toimintaan, pilotteihin ja materiaaleihin voi tutustua osoitteessa www.lahiverkko.fi

Sosiaalinen media

Toimittaja ja valmentaja Anna Perho kehottaa suhtautumaan sosiaaliseen mediaan luonnollisena osana arkea. Ei siitä tarvitse tehdä sen suurempaa numeroa.

Vesa Ville Mattila Kuva **Valtteri Kantanen**

on hyvä kompassi

Anna Perhon mielestä herkkähipiäinen loukkaantumiskulttuuri ei sovi someen.

Radio, televisio, tietokoneet, kännykkä ja some ovat kukin vuorollaan muuttaneet maailmaa. Ja muutoshan saattaa pikkuisen pelottaa, mikä purkautuu helposti paheksuntana.

– Sosiaalinen media on osa arkemme sisältöä – ei sinänsä hyvä tai paha asia, eikä mikään ihmistä hallitseva luonnonvoima. Sanoisin sitä platformiksi, jota voi ja kannattaa opetella käyttämään hallitusti, muistuttaa toimittaja ja valmentaja **Anna Perho**.

Perhoa harmittaa somen syyttäminen milloin mistäkin. Erityisesti hän kritisoi väitettä ihmissuhteiden pinnallistumisesta.

– Ei ennenkään kaikkia kavereita tai tuttuja tavatessa keskusteltu syvällisesti esimerkiksi filosofiasta.

Monta kanavaa käytössä

Perhon työtä on tuottaa sisältöä moniin medioihin ja eri kanaviin, mikä edellyttää somen monipuolista hyödyntämistä.

Twitteristä hän näkee nopeasti uusimmat uutiset ja ihmisiä puhuttelevat aiheet esimerkiksi radiossa käsiteltäviksi. Facebook puolestaan voi viedä kiintoisille löytöretkille linkistä toiseen.

– Seuraan henkilöitä ja organisaatioita, jotka osaavat olla somessa skarppeja ja hauskoja. Suosikkeihini kuuluvat muun muassa **Antti Holma**, **Mikael Jungner** ja Greenpeace.

Omassa Superarkea-blogissaan Perho esittelee ajatuksia elämänhallinnasta. Lisäksi hän tämän tästä twiittaa ja laittaa kuvia Instagramiin.

– Sosiaalinen media on minulle sekä hyvä kompassi että tehokas läpäntestaaja. Saatan heittää Twitteriin jonkin ajatuksen ja katsoa, kuinka käy. Jos kukaan ei siihen tartu millään tavalla, kannattaa ajatusta varmaan vielä kehitellä.

– Käytän somea silti eniten ajankuluksi. Lähinnä luen aikakauslehtiä ja kirjoja. Henkilökohtaiseen viestimiseen käytän somea varsin vähän. Osaan edelleen soittaa, jos haluan kertoa jotain ystävilleni, Perho toteaa.

Twitterissä täytyy uskaltaa

Twiittauksiaan Perho luonnehtii räpsäköiksi. Hänen mielestään Twitterissä ei tarvitse eikä kannata paljon pidätellä. Someen syntyneen herkkähipiäisen loukkaantumiskulttuurin Perho toivoo vähitellen vaimentuvan.

– Jos haluaa erottua, täytyy uskaltaa. Etukäteen ei tosin tiedä, mikä aihe tai asia herättää huomiota. On myös muistettava, että provosoimisesta saattaa joku provosoitua.

– Toisaalta taas some on jatkuvaa lähetysvirtaa. Kahdelta iltapäivällä somessa julkaistu voi vanhentua jo tunnin kuluttua.

> ”Saatan heittää Twitteriin jonkin ajatuksen ja katsoa, kuinka käy.”

Somessa saamiinsa asiallisiin kommentteihin ja palautteisiin Perho pyrkii aina vastaamaan. Törkykommentteja hän ei noteeraa.

– En ota kommentteja henkilökohtaisesti, eikä huonosti argumentoituihin kommentteihin edes voi vastata.

Perho toivoo, että kaikki nimimerkin takaa laukomiset jätettäisiin nykyistä vähemmälle huomiolle.

– Uskon evoluutioon. Ensin hullaannuimme verkon vapaudesta, nyt on aika oppia säätelemään sielläkin käyttäytymistämme. ■

Anna-Liisa Öfverberg

Verkossa liikkuvat tänä päivänä sujuvasti niin nuoret kuin vanhatkin. On luontevaa sijoittaa sinne palveluja, joilla halutaan tavoittaa eri-ikäisiä ihmisiä. Tuorein LähiVerkon pilotti on Muruset.fi-toiminta, joka tarjoaa verkkokohtaamisia pienten koululaisten ja ikäihmisten välille. Muruset käynnistyi juuri pilottina, ja varsinaisesti toiminta starttaa tämän vuoden lopulla.

Yksi projektin puuhanaisista, LähiVerkko-toiminnassa vuosia mukana ollut **Maarit Nyqvist** kertoo, että Muruset-toiminnan kohderyhmä ovat alakoululaiset eli 1.–3.-luokkalaiset.

– Kyseessä on ikäryhmä, joille kaikille ei riitä iltapäiväkerhopaikkoja. Siitä syystä osa lapista on koulun jälkeen yksin kotona. Verkon välityksellä haluamme tarjota näille pikkukoululaisille mahdollisuuden tavata turvallisia aikuisia, joiden kanssa keskustella päivän kulusta.

Projektissa toteutetaan ylisukupolvisuus-teemaa eli ikäihmisiä ja lapsia saatetaan yhteen – kaikilla ei ole mummolaa tai lastenlapsia lähettyvillä. Sukupolvien välinen ajatustenvaihto toimii mainiosti myös ilman sukulaisuussuhteita.

– Meillä on suuret odotukset Muruset-toiminnan suhteen. Vuoden 2015 syksyllä ryhdyimme etsimään vapaaehtoisia ikäihmisiä. Heitä löytyi yllättävän helposti. Halusimme tähän toimintaan yli 60-vuotiaita, joilla olisi aikaa olla verkossa silloin, kun alakoulu-

Muruset tavoittaa muksut, mummot ja papat

LähiVerkon Muruset.fi yhdistää ikäihmiset ja lapset. Kuulumisten vaihto ja arkisten asioiden kertominen piristää molempien osapuolten päivää.

Tuija Holttinen Kuvat **Jaakko Lukumaa**

laisten koulu loppuu iltapäivisin, Nyqvist kertoo.

– Tiesimme, että meillä on LähiVerkossa aktiivisia ikäihmisiä, jotka ovat taitavia verkon käyttäjiä ja halukkaita toimimaan. Hakijoiden tietotekniset taidot olivat eri tasoilla, olennaista oli kiinnostus tietotekniikkaan. Me lupasimme kouluttaa tarvittavat taidot ennen palvelun aloittamista. Ykkössyynä hakijoilla oli kuitenkin pääsääntöisesti se, että saa tehdä jotain tärkeää.

Valmiina kuuntelemaan

Muruset-toiminnan verkkomummoille ja yhdelle verkkopaapalle ryhdyttiin järjestämään heti pilotin alussa koulutusta. Ensimmäinen koulutuspäivä pidettiin viime vuoden joulukuussa ja toinen helmikuussa.

Muruset-toiminnassa on yhdeksän koulutettua vapaaehtoista.

Koulutuksissa on käyty läpi sekä verkossa tapahtuvaa vuorovaikutusta että verkon käyttötaitoja. Eniten on korostettu sitä, että tärkeintä on läsnäolo ja kuuntelu. Riittää, että on halu kuunnella toista ihmistä ja pyrkiä auttamaan.

– Olemme käsitelleet myös erilaisia mahdollisia vastaantulevia tilanteita ja keränneet vinkkilistan, ►

Sukupolvien välinen ajatustenvaihto toimii ilman sukulaisuussuhdettakin.

► mihin voi jatko-ohjata, jos tulee vastaan erityisammattilaista vaativa tilanne.

Toimintamuotoa testataan tämän syksyn aikana aluksi Helsingin Ruoholahden alakoulun kuudesluokkalaisten kanssa.

Muruset-mummo Anna-Liisa Öfverberg uskoo, että hän on uskottava olemalla oma itsensä.

Maria Raute haluaa olla vaikuttamassa siihen, että verkossa aikaansa viettävä lapsi löytää tarvittaessa turvallisen aikuisen.

Omat taidot hyötykäyttöön

Yksi Muruset-mummoista on eläkkeellä jo kymmenisen vuotta ollut **Anna-Liisa Öfverberg**. Aktiivinen ja helposti innostuva tietotekniikan ja digikuvauksen osaaja luettelee hengästyttävän listan harrastuksiaan: karavaanarius, melonta, lavatanssit, mökkeily ja marjastus.

– Kaikkein tärkeintä ovat kuitenkin lapsenlapseni. Nuorimmat, 4-vuotiaat energiset kaksospojat ja kolmasluokkalainen Ella tarvitsevat ja saavat luonnollisesti nyt eniten huolenpitoani.

Öfverberg oli jo ennen eläkkeelle jäämistään mukana Helsingin työväenopiston toiminnassa tietotekniikkakursseilla. Kiinnostus vei mukanaan ja johti vertais-ohjaajaksi ikäihmisen tietotekniikan ohjaukseen.

– Pitkälti toistakymmentä vuotta, noin vuodesta 2002, olin tietotekniikan vertaisohjaajana työväenopistossa. Toimin myös tietotekniikan ja digikuvauksen tuntiopettajana seniorikursseilla niin kauan kuin se ikäni puolesta oli mahdollista, hän kertoo.

Muruset-toiminnasta Anna-Liisa Öfverberg muistelee lukeneensa joko Enter ry:n sivuilta tai Facebook-ryhmästä.

– Ajattelin, että tuossapa voisin hyödyntää informaatiotekniikasta hankkimiani taitoja toisella tavalla. Ja pääsisin samalla vähän enemmän kurkkaamaan tämän päivän lasten arkeen, joka on aivan toinen kuin lapsuudessani 40- ja 50-luvulla. Luulenpa, että minulla on paljon opittavaa.

Elämänkoulusta parhaat eväät

Öfverberg kertoo jutelleensa omien 4–14-vuotiaiden lastenlastensa kanssa siitä, mitä nämä tekevät netissä.

– Enimmäkseen kuulemma hakevat tietoa googlaamalla ja jutustelevat kavereiden kanssa Whatsappissa. Onkin mielenkiintoista nähdä, miten Muruset-pilotti etenee ja löytävätkö lapset foorumin. Itse olen lähdössä mukaan avoimesti ja reilulla meiningillä – luottamuksellisesti, totta kai. Uskon siihen, että toimimalla oman persoonansa mukaan voi olla uskottava.

– Olen huomannut, että kaikki vapaaehtoistyö on antoisaa, jos saanti ja antipuoli ovat tasapainossa. Elämänkoulusta saanee

Muruset.fi – Mummolasi verkossa

Iltapäiväkerhojen vajeesta johtuen monet koululaiset ovat koulupäivän jälkeen yksin kotona. Verkon välityksellä koululaiset voivat jutella päivänsä kulusta turvallisen aikuisen kanssa. Muruset ovat ympäri Suomen asuvia, verkkopedagogien kouluttamia ikäihmisiä.

Muruset.fi on LähiVerkko-projektin pilotti, joka käynnistyi loppuvuodesta 2015 koulutuksilla. Itse toiminta käynnistyy tämän vuoden lopulla.

Muruset-vapaaehtoiseksi orientoivassa koulutuksessa on pyritty siihen, että osallistujat sisäistävät tehtävänsä. Osallistujilta odotetaan normaaleja aikuisen elämäntaitoja. Hyvät tietotekniset taidot ja kokemus sosiaalisesta mediasta ovat avuksi, mutta koulutuksella taataan tarvittavat käytännön taidot.

parhaat eväät tähänkin projektiin, Anna-Liisa Öfverberg sanoo.

Kuunteleva luotettava aikuinen

Myös Muruset-nettimummona aloittava **Maria Raute** kertoo työn olleen hänelle aina iso osa elämää.

– Nyt kun olen jäänyt pois työelämästä, halusin itselleni edelleen jotain mielekästä tekemistä. Olin jo jonkin aikaa miettinyt, millaiseen toimintaan käyttäisin aikaani ja osaamistani. Muruset-toiminnasta tiesin heti, että tässä on sellainen hanke, johon mielelläni voin aikaani ja kokemustani antaa.

Anna-Liisa Öfverbergin lailla Maria Raute pitää ensiarvoisen tärkeänä sitä, että Muruset-toiminnassa lapselle on joku luotettava ihminen kuuntelemassa.

– Meidän roolimme ei tarvitse olla sen suurempi. Olla vain se kuunteleva ihminen ja tarjota seuraa, kuunnella päivän mukavat ja välillä ne vähemmän mukavatkin kuulumiset. Olla se aikuinen, jolle voi joka päivä kertoa heti tuoreeltaan, millainen päivä on ollut. Pienessäkin hetkessä voi olla paljon kerrottavaa.

EHYTin huoneentaulu antaa vinkkejä kasvattajille keskustelun tueksi, myös nuorille löytyy omansa. Kaikki huoneentaulut löytyvät osoitteesta ehyt.fi/huoneentaulut.

Kuluneena kesänä työuransa viimeisen kesäloman viettänyt Maria Raute on varsin kokenut somettaja. Pokémoneja on jahdattu nelivuotiaan lapsenlapsen kanssa, ja nettimaailman uutuudet kiinnostavat jatkuvasti.

Raute kertookin nuorisotyöntekijän työssä nähneensä, miten elintärkeitä verkostot ovat ihmiselle, ovatpa ne sitten reaalielämässä tai netissä.

– Tänä päivänä verkko on monelle se kanava, jossa ihmisiä tavataan. Tiedän kuitenkin, että vanhemmat eivät aina tiedä, missä heidän lapsensa netissä liikkuvat ja mitä siellä tekevät.

– Haluan olla jotenkin vaikuttamassa siihen, että verkossa aikaansa viettävät lapset ja nuoret löytävät jonkun turvallisen aikuisen kenen kanssa voi toimia. Ja haluan myös oikeasti itsekin tietää, mitä siellä verkossa tapahtuu. Mielelläni olen jatkossa myös opettamassa muita aikuisia tähän tehtävään. ■

Opastusta nettimaailmaan

Millainen on hyvä salasana? Entä mitä ovat tekijänoikeudet tai mitä tarkoittaa digipelaaminen? Uudet oppaat antavat näihin selkeät vastaukset.

Marjo Tiirikka Kuvat **EHYT ry**

Videolla eläkeläisherra istuu veneessä kesäisissä maisemissa. Hän seuraa kaikuluotaimella, missä kalat liikkuvat. Samaan aikaan hän etsii tabletiltaan uusia kalastusvinkkejä ja kuuntelee kuulokkeilla Spotifysta mielimusiikkiaan. Yhteydenpidossa hän kertoo hyödyntävänsä Skypeä ja käyttävänsä sosiaalista mediaa aktiivisesti. Ajan hermoilla on helppo pysyä pelkästään kännykän ja tabletin avulla. Kuka vain pystyy siihen.

EHYT ry:n ja Eläkeliiton tuottama video on yksi esimerkki Netikäs-mediasivistysmateriaalista, joiden tavoitteena on kannustaa ikäihmisiä eri viestintävälineiden rohkeaan käyttöön. Oppailla halutaan kertoa mahdollisimman selkeästi, mitä mediamaailmassa tällä hetkellä tapahtuu ja miten somessa toimitaan.

– Toivomme materiaaliemme rohkaisevan ikäihmisiä keskustelemaan, osallistumaan ja käyttämään nykyteknologiaa ja sosiaalista mediaa rohkeammin ja osaavammin, kertoo projektisuunnittelija **Ida-Maria Pankka** LähiVerkko-hankkeesta.

Netistä voi ladata kuusi Netikäs-opasta, joista löytyy monipuolista tietoa verkkomaailmasta.

Näiden rinnalle on tehty verkkokurssi sekä pienryhmille keskustelumateriaalia. Verkkokurssi on ilmainen, ja se on suunnattu kaikille ikäihmisille. Seuraavan kurssin ajankohta löytyy Netikkään nettisivuilta. ■

Netikäs-materiaaleja (pdf-muodossa)**:**

1. Media ennen ja nyt
2. Sosiaalinen media
3. Tietoturva
4. Tekijänoikeudet
5. Identiteetti, rooli ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen
6. Digitaalinen pelaaminen

Aineiston löydät osoitteesta www.netikäs.fi
Netikäs-vihkon voi ladata nettisivuilta ja paperiversion voi tilata LähiVerkosta.

Netikäs-mediasivistysmateriaali

- Osa Eläkeliitto ry:n ja EHYT ry:n yhteisen LähiVerkko-projektin materiaalituotantoa.
- Tehty yhteistyössä Vanhustyön keskusliiton SeniorSurfin, SenioriVerkko-hankkeen, ENTER ry:n, Seniorien ATK-yhdistys Savonetti ry:n, Joen Severi ry:n ja Mediakasvatusseura ry:n kanssa.
- Videotuotanto on toteutettu Amazement Oy:n kanssa, graafikkona Salla Vasenius.
- RAY on rahoittanut materiaalin tekoa.

Kim Kannussaari

Miten herkästä aiheesta voi puhua omalla nimellä?

”Toivottavasti tuo asiantuntija saisi MS-taudin, niin tajuaisi ite miten kannabis auttaa!” Tässä yksi esimerkki palautteesta, jonka sain Yle Battle -ohjelman jälkeen. Itselleni tärkeä hetki, merkittävä tv-esiintyminen, tuntui hetkessä epäonnistumiselta. Se satutti.

Työskentelen kannabiskysymysten parissa, ja työssäni olen aina pyrkinyt korostamaan keskustelun ja muiden kuuntelun merkitystä. Twitteristä on tullut minulle tärkeä keskusteluareena. Ajatuksia vaihdetaan yleensä aika pienen porukan kesken, mikä sujuu maltillisesti ja kunnioittavasti. Mutta mitä julkisemmin kirjoitat, sitä rumempaa on myös palaute. Jopa suoranaista haukkumista.

On tärkeää saada asioille kasvot. Kasvojen avulla keskustelua on helpompi käydä ja myös kohdistaa pelkkien nimimerkkien sijaan. Asioista voidaan olla montaa mieltä, mutta toista tulee kunnioittaa.

Miten selvitä?

Itse olen suhtautunut palautteisiin niin, että ne jotka koskevat persoonaani tai vaikka ulkonäköäni, jätän omaan arvoonsa, korkeintaan kiittäen palautteesta. Koskaan en itse sorru henkilökohtaisuuksiin, vaikka haukuttaisiin millaiseksi. Sen yläpuolella pitää mielestäni aina pysyä. Asiallisiin viesteihin pyrin kuitenkin aina vastaamaan, vaikka ne olisivat provosoiviakin. Koen sen myös velvollisuudekseni, jo työni vuoksi.

Mitä ei tarvitse suvaita?

Eniten ärsyttää ja välillä satuttaakin ammatillisen osaamiseni kyseenalaistaminen. Etenkin jos arvostellaan mielikuvien perusteella sitä, mitä teen. Hyvänä esimerkkinä vaikkapa se, että yleisesti luullaan, että valistan kouluissa nuoria jakamalla pelkästään yksipuolista, pelottelevaa tietoa. Tai että me EHYT ry:ssä haluamme huumeiden käytön pysyvän laittomana, jotta meillä on työpaikka.

Kuva: Minna Lehtinen

Myös työnantajaani ja kollegoitani arvostelevat asiattomat ja tarpeettomat kritiikit harmittavat. Usein ne pohjautuvat mielikuviin siitä, mitä teemme, eikä arvostelija ole vaivautunut lainkaan selvittämään, pitävätkö mielikuvat paikkansa. Toisaalta tämä on myös haaste meille, miten viestiä toiminnastamme mahdollisimman hyvin.

Ilmainen neuvo kaikkeen: ennen mielikuviin perustuvaa palautetta googlatkaa, käykää nettisivuilla tai osallistukaa koulutuksiin.

Koen, että palautetta ei voi valita, etenkään, jos on mukana sosiaalisessa mediassa. Mutta kanavansa voi valita. Itse olen työminälläni Twitterissä, mutta Facebookin olen säästänyt yksityisille keskusteluille.

Ennen Twitteriin menemistä kannattaa tehdä itselle selväksi seuraavat asiat:

- Mitä on valmis itsestään jakamaan?
- Muistaa, että ei vastaa henkilökohtaisuuksiin henkilökohtaisuuksilla.
- Sarkasmi ja ironia ovat vaikeita lajeja.
- Kaikkeen ei tarvitse osallistua.
- Kirjoita vain asioita, jotka voi sanoa myös kasvotusten. ■

Kim Kannussaari, asiantuntija, EHYT ry, Miten puhua kannabiksesta -hanke

Kaksi somesuosikkia, Somevaari eli Aku Eronen (62) ja naaG eli Janne Naakka (22), tapasivat kasvokkain Helsingin Musiikkitalolla. Sosiaalinen media on molemmille tärkeä, tukiverkko ja digitaalinen perhe, jonka kautta voi jakaa itseään kiinnostavia ja ajankohtaisia asioita. Ja totta kai tapaamisesta lähti Twitter-viesti maailmalle.

Minna Saano Kuvat **Jari Härkönen**

Some on digitaalinen perheemme

Millainen on some-taustasi?
Somevaari: Aloitin somen käytön vuonna 2011, kun muutin Abu Dhabiin. Pidin yhteyttä ystäviin Facebookin kautta. Sitten keksin Twitterin ja vähitellen myös muut somekanavat. Nyt olen someyrittäjä. Perustin vuonna 2013 firman Aku News, jolla yritän saada lisätuloja, en rikastua.
naaG: Teen some-postauksia työkseni. Aloitin vuonna 2009 blogin, joka on pääkanavani. Sen lisäksi kaikki mahdolliset somekanavat ovat käytössäni. Kaksi vuotta sitten aloin tehdä myös Youtube-videoita.

Millainen somettaja olet?
naaG: Olen aika aktiivinen. Koko päivä kuluu somettamisessa ja kyllä siinä hommia riittää. Ei somettaminen mikään kevein työ tai harrastus ole, sen eteen pitää nähdä vaivaa. Joka päivä laitan blogiin yhdestä kahteen postausta, joiden tekeminen vie useamman tunnin. Youtube-videoita teen kolme viikossa, Snapchatia käytän päivittäin ja Instagramiin postaan pari kertaa päivässä. Facebookiin ja Twitteriin en tuota omaa sisältöä, ne ovat linkittämiskanava, jota kautta voi seurata muiden kanavien postauksiani. Seuraajillani ei välttämättä edes ole Facebookia, joka on Twitterin lailla enemmän iäkkäämpien kanava.
Somevaari: Minäkin teen blogeja, jaan toisten blogeja ja twiittaan. Minulla on suomalainen tili Somevaari sekä an blogs -tili, jossa twiittaan englanniksi. Kanavista käytän Twitteriä, LinkedIniä, Pinterestiä, Instagramia ja Whatsappia. Aktiivisimmin Facebookia ja Twitteriä, josta Somevaari tunnetaan. Aloitan aamulla ennen kuutta ja lopetan illalla yhdeltätoista. Kun työ on rakas harrastus, niin ei tunteja lasketa. Kerran kuitenkin laskin, ja kolme tuntia somettamiseen päivässä menee.

Ketkä teitä seuraavat?
Somevaari: Englanninkielisen tilini seuraajia on yli 200 maasta, heistä jenkkejä 34 prosenttia. Suomalaisella tililläni on 33 000 seuraajaa. On toimittajia, tavallisia ihmisiä laidasta laitaan ja lukuisa määrä medioita, kuten Helsingin Sanomat, Huomenta Suomi, Seura, Radio Nova ja Iltalehti.
naaG: Seuraajistani noin 40 prosenttia on 18–25-vuotiaita, toisena tulevat 13–17-vuotiaat, joita on 30 prosenttia. Youtubessa tulee kohta 100 000 tilaajaa täyteen, Instassa (Instagram) 80 000 ja Snapissa (Snapchat) 20 000. Blogini on sekä suomeksi että englanniksi, Insta kokonaan englanniksi. Olen huomannut, että vanhemmat seuraavat enemmän blogia ja Instagramia, nuoremmat seuraajani haluavat katsoa Youtube-videoita.

Millaisista aiheista sometatte?
Somevaari: Olen vähän kuin iltapäivälehti. Minulla on siellä yhteiskunnallisia asioita, runoja, vitsejä, oikeastaan kaikkea muuta paitsi kolmossivun tyttö. Sitäkin on kyllä pyydetty. Pyrin olemaan monipuolinen, koska olen kiinnostunut monista aiheista. Ja sekaan laitan ottamiani valokuvia, pääasiassa luontokuvia.
naaG: Blogin puolella aiheeni painottuvat lifestyleen ja muotiin, samoin Instagramissa, jossa yritän välittää inspiraatioita kauniiden ►

Somevaaria seurataan 200 maassa.

Heistä yhdysvaltalaisten osuus on **34 %**

naaGin sometus painottuu lifestyleen ja muotiin, Somevaari kertoo yhteiskunnallisista asioista, runoilee ja kertoo vitsejä.

> ”Monet nuoret ovat kertoneet saaneensa rohkeutta videoistani.”
> – naaG

► kuvien kautta. Joka viikko jaan ruokareseptin, ja sitten sisustamisesta on yksi postaus viikossa. Videot edustavat kaikkein eniten huumoripuolta. Niissä tulee esiin eniten oma persoonani ja mielipiteeni eri asioista, samoin Snapissa meno on huolettomampaa ja rennompaa.

Seuraatteko kansalaisjärjestöjä?

naaG: Aika vähän. En halua liputtaa tai saarnata liikaa mistään asiasta. Muutenkaan en halua sanoa asioita suoraan, vaan näyttää oman tekemiseni kautta esimerkkiä.

Somevaari: Järjestöt seuraavat minua ensin ja seuraan sitten niitä takaisin. Minua seuraavat esimerkiksi Suomen Unicef, Punainen Risti, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja EHYT ry.

Tulevatko päihdeasiat millään tavalla esiin postauksissanne?

Somevaari: Kyllä ne ovat säännöllisesti esillä. Jos jossain lehdessä kirjoitetaan päihdeasioista kiinnostavasti, poimin keskustelun omille seuraajilleni. Jaan pääasiassa päihdetyöntekijöiden ajatuksia, en niin hirveän usein omiani. Yritän tuoda esille raitista vaihtoehtoa hauskanpidossa, iloista mieltä ja positiivista asennetta, mutta varon moralisoimasta.

naaG: Minulle saa Snapissa laittaa yksityisviestiä ja kysyä mitä vaan. Siellä päihdeasioita joskus käsitellään. Juuri kysyttiin, mitä mieltä olen 12–14-vuotiaiden alkoholin käytöstä. Vastaukseni oli ehdoton ei alkoholille. Noin nuorena aivot kehittyvät vielä hurjaa vauhtia, ja alkoholi on haitaksi niille.

Millaista palautetta olette saaneet?

naaG: Monet nuoret ovat kertoneet saaneensa rohkeutta videoistani ja teksteistäni, joku on saanut niistä apua masennukseenkin. Totta kai sekaan mahtuu negatiivisiakin kommentteja. On tullut uhkauskirjeitä, joissa käsketään lopettamaan kaikki somen tekeminen. Ilkeät kommentit olen seitsemän vuoden somettamisen aikana oppinut sivuuttamaan, enkä ota niitä itseeni. Pahantahtoiset ihmiset yritän sulkea pois mielestäni ja joskus myös pois palvelusta, jos häiritsevä käytös jatkuu. Kaverit joskus ihmettelevät, miten kestän kaiken saamani vihaisen palautteen.

Somevaari: Minullekin palaute on yleisesti ottaen hyvää ja positiivista, mutta välillä tulee likasankoja niskaan. Minua on haukuttu punikiksi, viherpiiperöksi ja riistäjäkapitalistiksi, vaikka en ole sitoutunut mihinkään poliittiseen suuntaukseen. On kehotettu lopettamaan pallinaamaselfieiden jakaminen ja kerran kutsuttu nimellä Napanöyhtä Mäntsälästä. Se minua huvitti niin, että jaoin sen eteenpäin.

Mistä luulette ilkeiden kommenttien johtuvan?

naaG: Ihmisiltä tuntuu hämärtyvän, että somessa esillä olevat henkilöt ovat oikeasti ihmisiä. Jos joku ärsyyntyy niin, että pitää kirjoittaa jotakin negatiivista, ala-arvoista ja loukkaavaa, niin kyllä se mielestäni kertoo kirjoittajan omista huolista ja ongelmista. Ehkä kyse on jonkinmoisesta kateudesta.

Somevaari: Minäkin ajattelen niin, että enemmän viestit kertovat nimittelijästä itsestään kuin minusta. Ei pitäisi painaa enteriä, ennen kuin on miettinyt, pystyisikö sanomaan saman asian kasvokkain.

Mitä somettaminen teille antaa?

naaG: Minulle some on aina ollut tukiverkosto. Sille voi jakaa melkein kaiken, ja siltä saa tosi paljon tukea omiin asioihin. Voin kertoa huoleni ja avautua blogissa. Aina tietää, että siellä on sellaisia ihmisiä, jotka välittävät. Somesta olen saanut paljon rohkeutta, ja se on auttanut itseni hyväksymisessä. Some on minulle tärkeä.

Somevaari: Tuo on hyvin sanottu. Some on oman perheen lisäksi toinen perhe, digitaalinen perhe. Sen kanssa voi keskustella ja kommunikoida niillä ehdoilla, jotka itselle sopivat. Ne, jotka ovat valinneet minut seurattavakseen, ovat jollain tavalla kiinnostuneita ajatuksistani ja mielipiteistäni. ■

Sonja Hämäläinen eli Soikku on erittäin suosittu ja seurattu sometttaja. Hän tekee yhteistyötä myös EHYT ry:n kanssa.

Marjo Tiirikka Kuva **Soikun albumi**

”Kyseenalaistan omiakin ajatuksiani”

Millainen somettaja olet ja mihin suosiosi perustuu?
Some tulee mukanani sinne minne menen, koska tykkään jakaa omia ajatuksiani ja kokemuksiani.

Käytän enimmäkseen Youtubea, jossa minulla on 177 000 seuraajaa. Instagramissa on 196 000, Twitterissä 32 000 seuraajaa. Snapchatissä seuraajia on 15 000 – 20 000 päivässä.

Minulle sanotaan usein, että videoitani on kiva katsoa, koska olen niissä niin positiivinen. Myös eläimistäni pidetään. Uskon, että nuorten on helppo samaistua minuun.

Millainen vaikuttaja tunnet olevasi?
Tykkään jakaa positiivisia asioita, mutta kerron myös rehellisesti omia mielipiteitäni. Pyrin kyseenalaistamaan omiakin ajatuksiani ja haastan seuraajiani kertomaan omiaan. Näin voimme saada toisiltamme uusia ja arvokkaita näkökulmia.

Olit juontamassa 13–19-vuotiaille suunnattua Periskooppi-chatia. Mistä keskustelitte?
Puhuimme lähinnä kaverisuhteista ja -porukoista, ja kysymyksiä tuli paljon. Saimme tosi hyvää keskustelua aikaan, ja se oli parasta Periskooppi-chatissa.

Mikä sai sinut ottamaan EHYTin juontotehtävän vastaan?
Minua seuraa somessa etenkin tytöt, ja minusta on ihanaa olla mukana sellaisissa asioissa, jotka edistävät nuorten hyvinvointia. Tuntui myös luonnolliselta olla mukana EHYT-chatin juontajana jo toista kertaa!

Seuraatko kansalaisjärjestöjä?
En mitään tiettyä aktiivisesti, mutta aina kun törmään esimerkiksi Twitterissä johonkin mielenkiintoiseen järjestöön, otan siitä selvää.

Millaiseen järjestötoimintaan mielestäsi sosiaalinen media sopii parhaiten?
Ihan millaiseen vain! Ehkä ensimmäiseksi tulee mieleen nuorisoon liittyvät järjestöt, koska se ikäryhmä käyttää aktiivisimmin somea.

Miten järjestöt voisivat paremmin hyödyntää somea?
Jos pitää tavoittaa nuoria, suosittelisin ottamaan nuoria tai nuorten idoleita mukaan toimintaan ja tiedottamiseen. Kannattaa miettiä etukäteen tarkasti kohderyhmä ja se, mistä kohderyhmä on kiinnostunut. Toimiiko Snapchat paremmin vai laitetaanko kuva Instagramiin? Ikäihmisille tiedottaminen Snapchatin kautta ei välttämättä tavoita oikeaa kohderyhmää.

Koetko olevasi roolimalli lapsille?
Tubettajat, kuten minä itse, olemme jollain tasolla roolimalleja lapsille ja nuorille. Haluan olla aito ja kannustaa tekemään sellaisia asioita, jotka ovat itselle tärkeitä. ■

Etiketti haltuun

Sosiaalinen media antaa organisaatioille monia mahdollisuuksia viestiä toiminnastaan, ajankohtaisista asioista, osallistaa ja herättää keskustelua. Jotta some palvelisi kitkatta, on hyvä sopia yhteisesti pelisäännöistä.

Minna Saano Piirros **Shutterstock**

Monilla työpaikoilla on luotu sääntöjä, jotka yhtenäistävät ja selkeyttävät somen käyttöä. Sosiaalisen median ja koulutusteknologian asiantuntija **Harto Pönkä** kertoo huomanneensa, että jos säännöt annetaan ulkoapäin, ne eivät oikein toimi.

– Isoissa organisaatioissa on paljon työtehtäviä ja tilanteita, joihin sääntöjä tarvittaisiin, mutta joita someohjeistuksen laatijat eivät ole osanneet ajatella ruohonjuuritason kannalta.

Mitä laajemmin organisaation työntekijöitä otetaan mukaan someohjeiden laadintaan, sen paremmin tiedetään ne asiat, joita kukin joutuu omassa työssään somessa toimiessaan miettimään.

– Kun itse on ollut laatimassa tai vähintäänkin saanut sanoa oman mielipiteensä, sitoudutaan sääntöihin paremmin ja ohjeiden jalkauttaminen käytäntöön tapahtuu jo niitä tehtäessä.

Ennen säännöistä sopimista on syytä miettiä, mikä on organisaation tilanne ja mihin ollaan valmiita sitoutumaan. Mihin tilanteisiin sääntöjä laaditaan? Liittyvätkö ne siihen, miten työntekijät somessa esiintyvät, miten organisaatiota somessa edustetaan vai siihen, miten yrityksen somekanavia ylläpidetään? Eri rooleissa tarvitaan erilaisia pelisääntöjä.

Aika ajoin pelisääntöjä on muistettava myös tarkistaa, sillä uusia palveluita tulee jatkuvasti, eivätkä vanhat säännöt välttämättä toimi niissä.

Kaveriksi vai ei?

Kuka voi olla kenenkin kaveri somessa? Kysymys on ajankohtainen monessakin organisaatiossa.

– Lähtökohta tietenkin on, että kuka tahansa saa olla kenen tahansa kaveri, sanoo Pönkä.

Asia mutkistuu, jos henkilö on työn kautta yhteyksissä mahdollisiin somekavereihin.

– Jos kaverisuhde voi vaarantaa työtehtävän hoitamista, esimerkiksi asiakkaiden tasapuolisen kohtelun, voi työnantaja sillä perusteella kieltää kaveruuden. Kielto on hankala sikäli, että työnantajalla on oikeus määrätä siitä, mitä työajalla tehdään, mutta ei siitä, mitä tehdään vapaa-ajalla. Enemmänkin kaverikielto voi olla suositus.

Kaikessa someohjeistuksessa täytyy ymmärtää sen rajallisuus; mikä toimii yhdessä tapauksessa, ei ehkä toimikaan toisessa. Pönkä kuitenkin muistuttaa, että somessa toimivat periaatteessa samat säännöt kuin muutenkin työelämässä.

– Usein tämä periaate somessa hämärtyy. Mutta jos esimerkiksi jokin asia on salainen, on se salainen riippumatta siitä, missä yhteydessä ollaan.

Oma sivusto aktiiviseksi

Järjestöjä Pönkä kehottaa olemaan omien someprofiilien ylläpidossa aktiivisia ja käyttämään hyödyksi kunkin kanavan mahdollisuuksia.

– Hyvää asiakaspalvelua on vastata kysymyksiin mahdollisimman nopeasti. Jos vastaukset viipyvät tai ylläpitäjät toimivat passiivisesti, ei se anna hyvää kuvaa organisaatiosta.

Omien someprofiilien toimintaa kannattaa suunnitella etukäteen ja miettiä, mikä on niiden tarkoitus, miksi someen mennään ja mikä organisaation kohderyhmä kanavassa on. Kun julkaistaan kuvia tai kirjoituksia, on niiden tekijänoikeudet hyvä selvittää etukäteen, jotta vältytään epäselvyyksiltä.

– Kuvakilpailujen ja arvontojen yhteydessä pitää muistaa kertoa kilpailusäännöt sekä se, mitä kilpailutöillä tehdään kilpailun aikana ja sen jälkeen.

Jos organisaation sivuille ilmaantuu liian kriittistä tai asia-

Reilun somen säännöt

1. Erottele tieto ja mielipide.
2. Perustele väitteesi.
3. Myönnä ja korjaa virheesi.
4. Ole avoin.
5. Älä jankuta.
6. Älä provosoi.
7. Älä johda harhaan.
8. Kunnioita toisten ihmisarvoa.
9. Kunnioita toisten yksityisyyttä.
10. Kunnioita oikeutta.
11. Mieti, kenelle viestisi välittyy.
12. Älä aiheuta harmia.

Lähde: etiikka.fi

tonta keskustelua, tarvitaan moderaattoria, joka asettaa keskustelulle rajoja. Joskus voi olla syytä laittaa esille lyhyet toimintaohjeet, joiden mukaan ryhmässä tai palvelussa menetellään.

Pönkä kannustaa organisaatioita aktiivisuuteen.

– Positiivisen kautta ajatellen sivujen ylläpitäjä on se, joka osallistaa, jakaa tietoa, esittää kysymyksiä, nostaa asioita esille ja näyttää suuntaviivaa sille, mistä halutaan keskustella ja mitä asioita sivujen kautta halutaan ajaa. ■

Älä loukkaa tai provosoi

Some-etikettiin ja käyttäytymisohjeisiin vaikuttaa se, mistä somepalvelusta kulloinkin on kyse ja mitkä asiat siellä nousevat esille.

– Esimerkiksi Facebook-palvelussa toisen ihmisen tai järjestön seinällä oltaessa pitää kunnioittaa toisen aluetta, ei saa mainostaa omia juttuja ja varastaa show'ta itselleen. Omalla seinällä on muistettava, ettei se oikeasti ole yksityistä aluetta, vaan mitä suurimmassa määrin julkista, joten kannattaa miettiä, mitä julkaisee, neuvoo someasiantuntija Harto Pönkä.

Some-etiketin perussääntöinä Pönkä tiivistää: älä loukkaa, älä provosoi – ainakaan liikaa, anna muille rauha osallistua keskusteluihin ja kunnioita toisten rajoja.

Vihapuhe
vaikuttaa yleiseen ilmapiiriin

Viha ja aggressiot leiskuvat verkon keskustelupalstoilla puhutaanpa sitten maahanmuutosta tai autoista. Vihapuheiden taltuttaminen on sananvapauden kannalta ongelmallista, mutta jotakin voi jokainen somen käyttäjä tehdä.

Minna Saano Piirros **Markku Jokinen**

Mikään uusi ilmiö vihapuheet eivät ole, sillä ihmiset ovat puhuneet vihaisesti ja loukanneet toisiaan kautta aikojen. Uusi ilmiö sen sijaan on sosiaalinen media, jonka kautta vihapuheet leviävät yhdellä napinpainalluksella nopeasti ja tehokkaasti.

– Puheet myös kertautuvat. Kun yleinen ilmapiiri on sellainen, että roiskitaan loukkaavalla ja vihamielisellä tavalla, niin kirjoituksiin myös vastataan samalla tavalla. Kehittyy kehä, joka entisestään kiihdyttää ilmiötä. Viha synnyttää vihaa, sanoo mediatutkija **Pentti Raittila**.

Erityisen otollisia aiheita vihapuheille ovat viime aikoina olleet maahanmuuttokeskustelu sekä ravintoon ja terveyteen liittyvät aiheet.

– Myös kaikenlaiset vähemmistöt ovat hyökkäysten kohteena. Samoin poliittinen eliitti sekä asiantuntijat, joiden mielipiteet ja asiantuntijatieto halutaan kyseenalaistaa, kertoo Raittila.

Kun keskusteluilmapiiri verkossa on mennyt vihamieliseksi, voi aggressiivinen mielenilmaus kohdistua mihin tahansa.

– Tampereen yliopistossa tutkimme muun muassa vauva.fi-keskustelupalstaa ja havaitsimme, että vihamielinen kielenkäyttö kohdistui mitä erilaisimpiin aiheisiin, yhtä hyvin automerkkeihin kuin lasten kuravaatteisiinkin.

Vaikka keskustelun käynnistäjien ja lähettäjien joukko olisikin melko pieni, on tällä joukolla iso merkitys koko keskustelukulttuurin leimautumiselle.

– Viime aikoina on ollut havaittavissa, että osa ihmisistä kääntää keskusteluketjun mistä tahansa teemasta koskemaan maahanmuuttoa ja vähemmistöryhmiä. Tällaiset vihamieliset ilmaukset vähemmistöjä kohtaan luovat pelon ilmapiiriä koko yhteiskuntaan. Jos katsotaan historiaa ja ajatellaan mitä tahansa aseellista väkivaltaa, sotia tai fasismin nousua, on niitä aina edeltänyt vihamielinen puhe, toteaa Raittila.

Kapeneeko sananvapaus?

Sananvapauden kannalta vihapuheilla on monenlaisia merkityksiä. Esimerkiksi eri alojen asiantuntijat ovat kokeneet jatkuvan hyökkäilyn niin ahdistavaksi, että moni on vetäytynyt julkisesta keskustelusta.

Ongelmallista on myös se, että kun arvostetut mediat eivät halua leimautua vihapuheiden levittäjiksi, ovat ne ottaneet käyttöön erilaisia moderointikeinoja ja joissakin tapauksissa joutuneet kokonaan sulkemaan keskustelupalstojaan.

– Menetetään paljon, jos avoin keskustelu joudutaan lopettamaan. Kaikenlaiset rajoitukset vapaaseen verkkokeskusteluun ovat sananvapauden kannalta negatiivisia, vaikka on ymmärrettävää, että vihapuheita halutaan rajoittaa.

Anonyymiyden poistamista on tarjottu keinoksi vihapuheita vastaan, mutta sitäkin Raittila pitää ongelmallisena.

– On ihmisiä, jotka eivät esimerkiksi asemansa tai työnantajansa takia voi tai halua esiintyä omalla nimellään. Jos heiltä viedään mahdollisuus anonyymiin mielipiteeseen, jättävät he sen ilmaisematta, koska voisivat joutua ongelmiin lähiyhteisössään tai työpaikallaan.

Taltuta vihan lietsoja

Onko sitten nostettava kädet pystyyn vihapuheiden suhteen vai onko olemassa keinoja suitsia niitä?

Raittilan mukaan on. Ensinnäkin ovat lainsäädännölliset keinot, joita voidaan käyttää silloin, kun on selvästi kyse lain rikkomisesta, joko kiihottamisesta kansanryhmää vastaan tai kunnianloukkauksesta.

– Joihinkin kirjoituksiin on puututtu ja tuomioitakin on annettu, mutta mielestäni tässä on oltu turhan passiivisia.

Toinen keino on moderointikäytäntöjen kehittäminen niin, että ne eivät rajoittaisi ihmisten sananvapautta, mutta estäisivät selvästi vihamieliset ja loukkaavat ilmaisut.

Kolmas, jokaisen käytössä oleva keino, on puuttua vihapuheisiin sekä olla levittämättä niitä eteenpäin.

– Jos joku alkaa ravintolan pöydässä räyhätä, niin kyllähän ympärillä olevat rauhoittelevat räyhääjää. Samalla tavalla pitäisi uskaltaa puuttua verkkohäiriköintiin: ”Rauhoituhan nyt kaveri, älä tuollaisia kirjoita”. Uudenlainen keskustelukulttuuri ja puuttuminen vihaviesteihin lähtee kansalaisista itsestään. Jos tällaista häirintään puuttuvaa asennetta ei ole, niin vaikea vihapuheita on millään ylätason lainsäädännöllä lopettaa, toteaa Raittila. ■

”Jos joku alkaa ravintolan pöydässä räyhätä, niin kyllähän ympärillä olevat rauhoittelevat räyhääjää. Samalla tavalla pitäisi uskaltaa puuttua verkkohäiriköintiin.”

Millainen somettaja olet?

Kysyimme eri-ikäisiltä sosiaalisen median käytöstä.

Reetta Paavilainen Kuvat ***Haastateltujen omat selfiet***

1. Mitä sosiaalisen median palveluja käytät, milloin ja miten paljon?
2. Kuulutko nettiyhteisöihin?
3. Mikä somessa huolestuttaa?
4. Mikä siinä on parasta?
5. Kuinka helposti omaksut palveluita?
6. Pystyisitkö pitämään somepaaston?

Marko Mäkinen, 50, Ylöjärvi

1. Käytän Facebookia, Twitteriä ja Yammeria työasioihin, Facebookia myös uutisten lukemiseen ja yhteydenpitoon kaukaisten sukulaisten ja tuttavien kanssa. Ammattiroolissani some on välttämätön yhteydenpitoon. Käytän sitä monta kertaa päivässä, mutta varmaan alle puoli tuntia vuorokaudessa. Joskus työpäivän aikana saattaa mennä pidempään.
2. En ammattilaisena kuulu, mutta joskus olen kirjoittanut joillekin harrastuspalstoille. Käytin nimimerkkiä, mutta se oli johdettu nimestäni. Töissä olen erään Facebook-ryhmän toinen ylläpitäjä.
3. Nimettömänä huutelu on toisinaan asiatonta. Provosointia ja huonoa käytöstä myös näkee. Kun toimitaan nimettömänä, niin joissain ryhmissä voidaan suunnitella laittomuuksia. Itse en ole kuitenkaan tällaiseen törmännyt.
4. Parasta on tiedonvälityksen nopeus ja välittömyys. Some on myös madaltanut kynnystä ottaa yhteyttä omiin sidosryhmiin ja asiakkaisiin. Palautetta sitä kautta ei oikein saa, enemmän se on yksipuolista tiedonvälitystä. Uutisia sitä kautta saa myös nopeasti: sellaisia, jotka eivät välttämättä ole valtavirtaa, mutta kiinnostavat minua.
5. Sitä on jumiutunut vakiintuneisiin palveluihin, ei tule helposti omaksuttua uusia. Työpaikalla on ollut somekoulutusta esimerkiksi kuva- ja videopohjaisista palveluista, mutta en ole vielä niitä käyttänyt.
6. Kyllä varmaan pystyisin pitämään tauon, riippuu sen pituudesta. Yksi tai kaksi päivää menisi helposti, mutta jos viikosta tai kahdesta puhutaan, niin se tuottaisi jo tuskaa.

Oskari Nokelainen, 11, Tampere

1. Käytän enimmäkseen Instagramia, johon pistän kuvia omista tapahtumista ja katson, mitä kaverit ovat tekemässä. Snapchatia käytän joskus, koska kaverit laittavat sinne kiinnostavia juttuja. Whatsappia käytän aika paljon, koska meidän luokalla on siellä oma ryhmä. En käytä somea enää paljon, ennen tuli käytettyä enemmän. Kiinnostus on nyt pienempi kuin ennen, nyt olen useimmin esimerkiksi ulkona kavereiden kanssa. Somea käytän yleensä 15 minuuttia päivässä.
2. En kuulu nettiyhteisöihin, enkä kommentoi netissä mitään.
3. En ole ikinä kohdannut mitään ikäviä asioita. Siellä pitää osata käyttäytyä, eikä ryhtyä kiusaamaan tai haukkumaan ketään.
4. Some on hyvä, koska voi pitää yhteyttä kavereihinsa ja näkee, mitä niille kuuluu.
5. Se on minulle todella helppoa.
6. Kyllä voisin.

Anelma Kantola,
69, Peräseinäjoki

1. Olen Facebookissa, jossa pidän yhteyttä tuttaviin ja ulkomailla asuviin sukulaisiin. Minulla on Instagram-tili, jota en itse käytä, mutta käyn katsomassa muiden kuvia. Whatsappia käytän asioiden ajamiseen ja viestittelyyn. Joskus voi yhteen menoon mennä tunti, joskus käyn vain katsomassa, onko kukaan kommentoinut mitään.
2. Olen ollut LähiVerkon sisältötutorina eli kuulun siihen ryhmään. Facebookissa kuulun esimerkiksi Peräseinäjoki ja Peräseinäjoella tapahtuu -ryhmiin.
3. No esimerkiksi ne, jotka ottavat toisen henkilöllisyyden käyttöön: esimerkiksi joskus Facebookissa näkee kaveripyyntöjä, joissa on sama nimi, mutta eri kuva. Joskus taas näkee kommenteissa sitä, että toisen vakaumus tai mielipide teilataan täysin. Tällaisesta voi pahoittaa mielensä.
4. Minulla on avautunut somen kautta ihan eri maailma, ja olen saanut ei vain tuttavuus- vaan ystävyyssuhteita. Yksinasuvalle suosittelen tätä, ei tarvitse aina ottaa puhelua, vaan voi tätä kautta keskustella ja olla yhteydessä muihin. Nykyisin sanotaan, että vanhukset jätetään yksin, mutta voisivathan ne vanhukset olla yhtä hyvin Facebookissa.
5. Minulle on ollut aika helppoa, koska minulla on ollut tietokone jo kauan. Ja vävy, poika ja pojanpoika ovat tukihenkilöinä.
6. Kyllä varmaan pystyisin, mutta vaikeaa se olisi. Se kuuluu tähän päivään.

Hanna Haavikko,
36, Helsinki

1. Käytän lähinnä Facebookia sekä luen, kirjoitan ja kommentoin blogeja. Joskus seuraan Twitteriä, mutta hyvin harvoin. Käytän sosiaalista mediaa oikeastaan melkein koko ajan, Facebookilla pidän yhteyttä moniin ystäviin useasti päivässä. Päivän mittaan tulee käytettyä sitä helposti yli tunti.
2. Kuulun, koska bloggaan yhdeltä sivustolta. Tämä blogiyhteisö pyörii yhden aihepiirin ympärillä, en tunne näitä ihmisiä lainkaan. Yhteisöstä saa vertaistukea, vaikka tässä ei varsinaisesta ongelmasta olekaan kyse. Seuraan ja kommentoin myös muita kirjoituksia samasta aiheesta.
3. Keskustelu on osittain asiallista, osittain ei, tämä on sosiaalisen median selkeä haittapuoli. Mutta se ei koske vain sosiaalista mediaa, epäasiallinen kommentointi on lisääntynyt muuallakin yhteiskunnassa. Tuntuu, että internetissä se on mennyt viime aikoina todella rumaksi.
4. Parasta on se, että se yhdistää ihmisiä, joihin ei tulisi muuten pidettyä yhteyttä. Tai joihin ei olisi muuten minkäänlaista kontaktia.
5. Olen huomannut, että jossain määrin hankalaa. Olen ilmeisesti sen ikäinen. Esimerkiksi Snapchat ei kiinnosta, vaikka ehkä pitäisi.
6. Ei tulisi mieleenkään olla viikkoa ilman Facebookia. Se olisi minulle hyvin vaikeaa, enkä ole sitä kokeillut.

Säde Savela,
15, Helsinki

1. Käytän tunnetuimpia palveluja päivittäin eli Whatsappia, Snapchatia, Instagramia, Facebookia ja Youtubia. Snapchatin ja Whatsappin kautta puhun kavereiden kanssa. On tosi hieno juttu, että voi nopeasti laittaa viestiä jollekulle ja se on ilmaista, ei maksa kuin nettiyhteyden. Sometan parisen tuntia päivässä. Riippuu, olenko kotona vai koulussa, jossa näkee paljon kavereita. Viisikin tuntiakin voi kulua, mutta vain, jos ei ole muuta tekemistä.
2. En oikeastaan, en ole kokenut sitä tarpeelliseksi.
3. Ehkä enemmän voisi valvoa ikärajoja. Esimerkiksi Instassa (Instagram) voi olla mitä tahansa kuvia, ja ikärajasääntöjä on niin helppo rikkoa.
4. Nämä ovat tosi selkeitä, helppoja käyttää ja lähes maksuttomia.
5. Asteikolla 1–10, jos 1 on helpoin ja 10 vaikein, niin kolme.
6. En ole pitänyt, mutta uskon, että pystyisin. Jos olen kaverilla kylässä tai jossain muualla, jossa nettiä ei voi käyttää, niin minulla ei ole ongelmia olla sitä käyttämättä. ■

5 Myyttiä somesta

1. Mummot käyttävät vain Facebookia.

Eläkeläisiä kiinnostavat hyvin erilaiset sosiaalisen median palvelut ja internet, mutta Facebook on noussut yhdeksi suosituimmista palveluista myös ikäihmisillä. He käyttävät paljon Skypeä, Youtubea ja Instagramia sekä seuraavat blogeja. Whatsapp on yksi eläkeikäisten eniten käyttämistä mobiilisovelluksista. Eläkeläisten sosiaalisen median käyttö on sidoksissa heidän kiinnostustensa kohteisiin, älylaitteiden omistamiseen ja niiden käytön osaamiseen. Seniorit myös pelaavat digitaalisia pelejä: LähiVerkko-projektin tutkimuksen mukaan 56 prosenttia yli 64-vuotiaista oli pelannut niitä kuluneen vuoden aikana.

2. Digipelaaminen on yksinäistä ja syrjäyttävää.

Sosiaalisuus ja yhdessä tekeminen on keskeinen tekijä pelikokemuksessa. Nykyisissä peleissä sosiaalisuus onkin yhä suuremmassa roolissa. Pelaamiseen liittyvät yhteisöt voivat olla pelaajalle yhtä tärkeitä ja merkityksellisiä kuin mitkä tahansa muutkin yhteisöt. Runsaskaan pelaaminen ei ole välttämättä merkki peliongelmasta, vaan kyse voi olla harrastuksesta, johon halutaan panostaa.

3. Mustikanpoiminta on parempi vaihtoehto kuin Pokémon Go:n pelaaminen.

Sama ihminen voi olla innokas marjankerääjä ja Pokémon Go:n pelaaja: nämä eivät sulje toisiaan pois. Eivätkä ne ole täysin toistensa vastakohtia, vaan myös Pokémon Go -mobiilipeli innostaa liikkumaan ulkona. Pelaaminen on sosiaalista toimintaa ja voi yhdistää eri-ikäisiä ja eri taustoista tulevia ihmisiä. Pokémon-jahdista voi innostua myös lapsi tai nuori, jota ei saa mustikkametsään. Pelaaminen voi olla koko perheen harrastus sekä luonteva tapa kiinnostua ja keskustella oman lapsen kanssa pelaamisesta.

4. Selfien ottajat ovat itserakkaita.

Psykologian tohtori **Tarja Salokoski** kertoo, että ihmisen identiteetti rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja siksi sosiaalisen median omakuvissa rakennetaan myös itsetuntoa. Sosiaalinen media voi kuitenkin luoda myös paineita. Kuvat voivat vääristää sitä, miltä nuoren pitäisi näyttää. Salokosken mukaan kuvien ottaminen ja jakaminen on nykynuorille keskeinen vuorovaikutuksen väline. Siksi vanhempien pitäisi keskustella asiasta yhdessä nuorten kanssa ja kyseenalaistaa ilmiötä. Identiteetti ei voi olla pelkät selfie-kuvat tai ulkonäkö, vaan sen täytyy rakentua myös muulle.

5. Youtube-videoita julkaisseet tulevat katumaan videoitaan myöhemmin elämässään.

Kuka tahansa voi ladata videon Youtubeen ja niitä on siellä monenlaisia: on vinkki-, neuvonta-, opetus-, musiikki- ja ohjelmavideoita. Lisäksi on vlogeja eli videomuotoisia blogeja, tapahtumien tallenteita, hupivideoita ja vaikka mitä muuta. Joten väitettä ei voi yleistää: esimerkiksi pyöränkorjausvideon Youtubeen tehnyttä teko tuskin koskaan kaduttaa. Virtuaalimaailma ei kuitenkaan eroa reaalimaailmasta: joskus saattaa kaduttaa se, mitä tuli esimerkiksi nuorena tehtyä. Jos lataa Youtubeen videon, joka loukkaa jotakuta, rikkoo tekijänoikeussääntöjä tai aiheuttaa vahinkoa yksilölle tai yhteisölle, niin se varmasti harmittaa jälkikäteen. ■

HEIKKI LUOTO

Vapaaehtoistoiminta taskussa

Miten uudet sosiaalisen median palvelut ja nuorten verkossa käyttämä aika voidaan yhdistää vapaaehtois-toiminnassa?

Kuva: Lina Jelanski

Lyhyen historiansa aikana Yeesissä on kehitetty uusia nuoria kiinnostavia tapoja osallistua vapaaehtoistoimintaan. Yeesimäisen vapaaehtoisuuden keskeiset ajatukset ovat projektiluontoisuus, matala kynnys osallistua ja nopea mukaan pääsy. Tavoitteena on tarjota nuorelle mahdollisuus toimia heti, kun nuori ilmoittautuu mukaan.

Oulun sivistys- ja kulttuuripalveluiden ja eBrandin teettämän kyselyn mukaan yli puolet 13-29-vuotiaista käyttää internetiä yli 10 tuntia viikossa. Kun mennään 18-29-vuotiaisiin, luku nousee yli 20 tuntiin viikossa. Verkko on siis vahvasti läsnä nuorten arjessa ja olemisessa. Älypuhelimet ovat katkaisseet langat tietokoneesta ja tuoneet verkon taskuun.

Internetin perusajatus on ollut nopeuttaa tiedonvälitystä ihmisten välillä. Nopeammat yhteydet ovat vuorostaan lisänneet ihmisten välisen kommunikoinnin määrää. Sosiaalisen median myötä on luotu uudenlaisia palveluita sähköiselle kohtaamiselle. Uudet viestintätavat ovat rikkoneet ihmisten välisten maantieteellisten erojen merkitystä. Internetistä on tullut enenevissä määrin ihmisten kohtaamispaikka ja vuorovaikutuksen väline.

Yeesi on tahtonut olla aidosti nuorten mielenterveysseura, mikä on tarkoittanut nuorten näköistä ja kuuloista viestintää livenä ja verkossa. Yeesissä on pohdittu kysymystä, miten uudet sosiaalisen median palvelut ja nuorten verkossa käyttämä aika voidaan yhdistää vapaaehtoistoiminnassa. Yksi vastaus kysymykseen on ollut puhtaasti luovuttaa vastuuta sosiaalisen median sisällöntuotannosta nuorille itselleen. Tästä on muodostunut Yeesin some-vapaaehtoistoiminta.

Esimerkkejä nuorten tuottamista sisällöistä ovat Instagram-tilin #yeesiläisenarkea-päivitykset, joissa nuoret ovat ottaneet kuvia hyvää mieltä tuottavista asioista. Mental Health Art Weekilla Yeesin monikulttuurinen tiimi järjesti Instagramissa valokuvakilpailun. Osallistujat julkaisivat kuvia #MHAWhappiness-tunnisteella asioista, jotka tekevät heidät onnelliseksi. Vapaaehtoiset ovat kirjoittaneet Yeesiläisten matkassa -blogia, jossa he ovat jakaneet mielenterveyteen ja positiivisuuteen liittyviä ajatuksia. Uutena kokeiluna on ollut Yeesin Snapchat-tiimi, jossa on voinut kokeilla snäppäilyä.

Yeesin roolina on ollut mahdollistaa toiminta, mutta sisällöntuotannosta ovat vastanneet nuoret itse. Sosiaalinen media on madaltanut kynnystä osallistua vapaaehtoistoimintaan, koska osallistuminen ei ole ajasta tai paikasta riippuvaista. Nyt Yeesillä on 130 vapaaehtoista 23 eri paikkakunnalta. He voivat edistää omaa ja muiden mielenterveyttä pienellä teolla Instagramissa tai Snapchatissä.

Nuorten some-vapaaehtoisuudessa on tärkeää osallistaminen ja luottamus. Yeesin some-kanavien päivittämiseen on luotu pelisäännöt. Nuoret ovat saaneet itse osallistua pelisääntöjen luontiin ja he ovat saaneet itse päättää tuotetusta sisällöstä. Pääasia on ollut luottamuksessa nuorten omaan harkintaan. Kiinnostava sisältö syntyy silloin, kun nuorille antaa vapauden toteuttaa itseään.

Heikki Luoto
Projektipäällikkö

Nuorten mielenterveysseura Yeesi ry
Verkkosivut: www.yeesi.fi,
FB: www.facebook.com/yeesaamaan
Youtube: Nuorten mielenterveysseura Yeesi
Instagram, Snapchat ja Twitter: @yeesaamaan

Vinkkaa nuorelle, mistä meidät löytää:

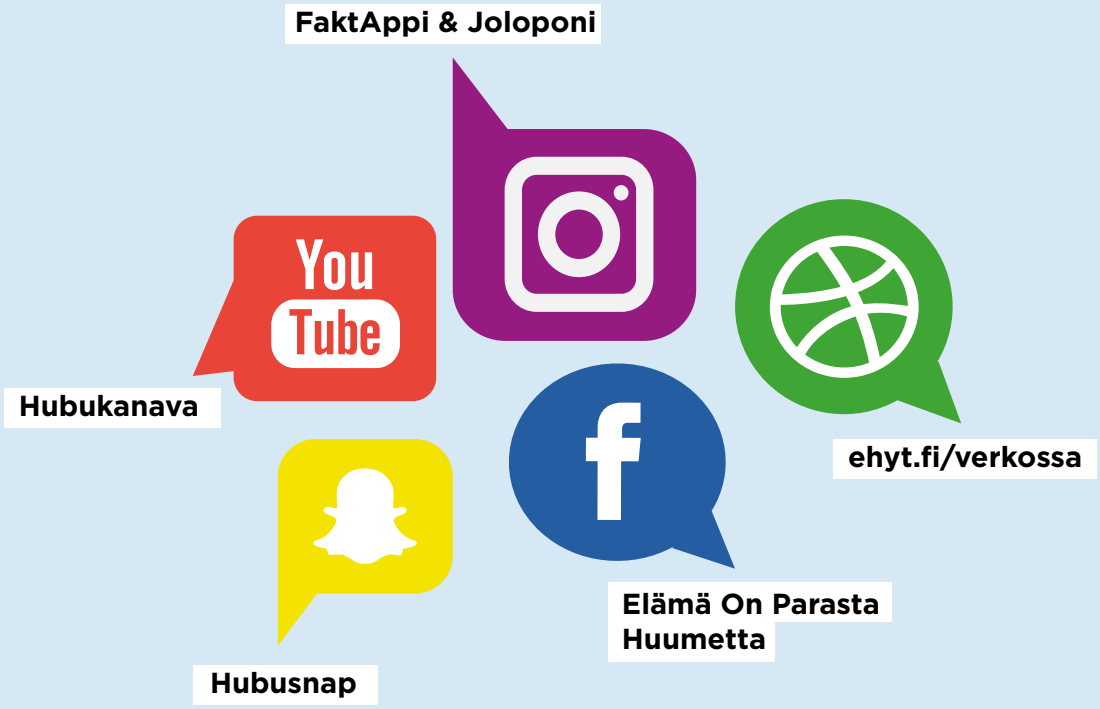

Tustustu EHYT ry:n muuhun toimintaan:

EHYT